

**Sotsiaalministri käskkirja „Tervise ja tööministri 4. detsembri 2014. a käskkirja nr 222
„Tööturuteenuste osutamine tagamaks paremaid võimalusi hõives osalemiseks“
muutmine“ seletuskiri**

I. Sissejuhatus

Sotsiaalministri käskkirjaga „Tervise- ja tööministri 4. detsembri 2014. a käskkirja nr 222 „Tööturuteenuste osutamine tagamaks paremaid võimalusi hõives osalemiseks“ muutmine“ (edaspidi käskkiri) tehakse muudatused tervise- ja tööministri 4. detsembri 2014. a käskkirjaga nr 222 „Tööturuteenuste osutamine tagamaks paremaid võimalusi hõives osalemiseks“ kinnitatud toetuse andmise tingimustes (edaspidi TAT).

Käskkirja ja seletuskirja on koostanud Sotsiaalministeeriumi tööhõive osakonna juhataja Brit Rammul (tel 626 9734, brit.rammul@sm.ee), tööturuteenuste juht Kristi Suur (tel 626 9194, kristi.suur@sm.ee), Anna Karolin (tel 626 9288, anna.karolin@sm.ee) ja nutika arengu toetamise osakonna peaspetsialist Jüri Lössenko (tel 626 9186, juri.lossenko@sm.ee). Käskkirja juriidilise ekspertiisi on teinud Sotsiaalministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Gerly Lootus (tel 626 9328, gerly.lootus@sm.ee).

Seletuskiri kirjeldab ainult uusi TAT muudatusi, mis lisanduvad käesoleva käskkirja rakendumisel.

Märkused

TAT on seotud isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses. Käskkirja muudatuste kohta on koostatud täpsem mõjuanalüüs käesoleva seletuskirja IV punktis.

II. TAT muudatuste sisu

Käskkirja § 1 punktiga 1 muudetakse TAT eelarvet (kehtiv abikõlblike vahendite summa on 27 818 873 eurot), mida suurendatakse kokku 4 537 831 euro võrra (sh Euroopa Sotsiaalfondi (ESF) toetust 3 857 156 euro võrra ja omafinantseeringut 680 675 euro võrra. Muudatusega lisandub meetme tegevusest 3.1.1 kõnealuse TAT eelarvesse 2019. ja 2020. aasta jääk, et katta tööturuteenuste osutamiseks vajalik lisavajadus aastaks 2021. TAT eelarve on muutmise järel kokku 32 356 704 eurot (sh ESFi toetus 27 503 199 eurot, riiklik kaasfinantseering 4 172 831 eurot ja omafinantseering 680 675 eurot). Omafinantseering kaetakse töötuskindlustuse vahenditest. Peale TAT abikõlblikkuse perioodi lõppu jätkub teatud tegevuste rahastamine töötuskindlustuse vahenditest.

Käskkirja § 1 punktiga 2 tunnistatakse kehtetuks punkt 2.1.1 koos alapunktidega. Alates 01.01.2021 kaetakse tegevuse kulud Eesti Töötukassa (edaspidi töötukassa) tegevuskuludest. Muudatus võimaldab tõhustada karjääriinfo vahendamise teenuse osutamist ja spetsialistide töökorraldust ning pakkuda teenust erinevatele sihtrühmadele paindlikumalt. Praegu rahastatakse karjääriinfo spetsialistide tööjõukulu kolmest erinevast allikast (ESF ja riigieelarveline kaasfinantseering ning töötuskindlustuse vahendid), sõltuvalt sellest, millistele sihtrühmadele ja mis mahus teenust osutatakse.

Käskkirja § 1 punktiga 3 lihtsustatakse punkti 2.7.1 loetelu esimese punkti sõnastust. Töötaja sissetuleku arvutamise põhimõtted sätestatakse selguse huvides eraldi lõiguna pärast loetelu viiendat punkti.

Käskkirja § 1 punktiga 4 täpsustatakse eri- ja kutsealase hariduseta isiku mõistet. Eri- ja kutsealase hariduseta isik käesoleva TAT tähenduses on isik, kes pole läbinud kutseõppe tasemeõpet ja kellel puudub kõrgharidus. Muudatuse eesmärk on tagada õigusselgus ja kooskõla haridusseadusega.

Käskkirja § 1 punktiga 5 laiendatakse kvalifikatsiooni saamise toetamise teenuse sihtrühma, hõlmates töötajad, kelle koolituse kulu on töötukassa tööandjale hüvitanud tegevuse „minu esimene töökoht“ (TAT p 2.1.2) või „piirkondlik töökoha loomise toetus“ (TAT p 2.5) raames. Praegu

hüvitatakse töötajale kvalifikatsiooni saamise kulu, kui ta on läbinud vastava tööturukoolituse või töötukassa on tema koolituse eest tööandjale maksnud koolitustoetust. Muudatus soodustab koolitusel omandatud oskuste tõendamist (nt taseme-, kutse- või pädevuseksami sooritamist), oskusi tõendav tunnistus annab töötajale tööturul konkurentsieelise.

Käskkirja § 1 punktiga 6 laiendatakse tasemeõppes osalemise toetuse saajate ringi ning täpsustatakse toetuse maksmise tingimusi. Sihtrühma hõlmatakse eri- või kutsealase hariduseta inimesed, kes on omandanud põhi- või üldkeskhariduse mittestatsionaarses õppevormis. Muudatusega võimaldatakse neile tasemeõppes õppima asumiseks toetust soodsamatel tingimustel kui statsionaarses õppevormis vastava haridustaseme omandanud inimestele. Kui mittestatsionaarses õppevormis on omandatud põhiharidus, on võimalik erialasesse õppesse minnes toetust saada kohe pärast põhihariduse omandamist. Kui mittestatsionaarses õppevormis on omandatud üldkeskharidus, on tingimuseks, et põhihariduse omandamisest on möödunud 8 aastat. See tähendab, et põhihariduse ja keskhariduse vahele on jäänud lünk. Pärast keskhariduse omandamist on aga võimalik tasemeõppes osalemise toetusega kohe õpinguid jätkata.

Kehtivate tingimuste kohaselt toetatakse eri- või kutsealase hariduseta inimeste puhul tasemeõpet juhul, kui neil on põhi- või üldkeskhariduse omandamisest või katkestamisest möödunud vähemalt viis aastat. Eeldatud on, et esmalt peab ühelt haridustasemelt teisele liikumise ja tasemehariduse omandamise võimalused tagama haridussüsteem. Mittestatsionaarses vormis õppijatel on üldjuhul pärast põhihariduse lõpetamist või katkestamist tekkinud paus ning nad omandavad põhi- või üldkeskhariduse hilisemas eas töötamise kõrvalt. Kuna sihtrühm on tööturul haavatavas olukorras, on põhjendatud toetada nende tasemeõpet kohe tööturumeetmega.

Tasemeõppes osalemise toetuse saamise tingimusi on täpsustatud. Toetust makstakse juhul, kui isik asub tasemeõppesse hiljemalt 12 kuu jooksul individuaalses tegevuskavas tasemeõppes osalemise kokkuleppimisest. Toetuse taotlus tuleb esitada enne kutseõppeasutuses või kõrgkoolis õppima asumist või hiljemalt 30 kalendripäeva jooksul õppima asumisest. Samuti on täpsustatud, et toetuse maksmist ei lõpetata juhul, kui isik katkestab õpinguid, kuid asub hiljemalt 30 kalendripäeva jooksul uuesti õppima.

Käskkirja § 1 punktiga 7 korrigeeritakse näitajate sihttasemeid vastavalt muutunud eelarvele.

Käskkirja § 1 punktiga 8 suurendatakse ettevõtluse alustamise toetuse ülemmäära alates 2021. aastast kooskõlas tööhõiveprogrammiga 2021–2023. Uus toetuse maksimummäär on 6000 eurot. Ettevõtluse alustamise toetus on olnud 4474 eurot üle kümne aasta, mille jooksul ei ole toetuse suurust ka tarbijahinnaindeksiga korrigeeritud. Toetus ei ole enam piisav, et katta ettevõtlusega alustamiseks vajalikud kulud. Vähenenud on taotluste arv ja toetusesaajate võimekus töökohti luua. Keskmise prognoositav töökohtade arv ühe toetuse saaja kohta on vähenenud viimase kümne aastaga 1,5-lt 1,1-le. Viimaste aastate toetuse taotluste põhjal on näha, et ettevõtlusega alustamiseks vajalik keskmine investeeringute summa on toetuse summast märkimisväärselt suurem ning seda ilma ettevõtte alustamiseks kriitilisi tööjõu- ja turunduskulusid arvestamata. Perioodil 2017 – juuli 2020 oli ettevõtlusega alustamiseks vajalik keskmine investeeringute summa 6885 eurot (532 toetuse saajat valimis) ja perioodil 2019 – juuli 2020 oli see 7121 eurot (222 toetuse saajat valimis).

Toetuse suurendamise vajadusele viitab seegi, et alates 2011. aastast on järjest kasvanud suuremate kui 4450-euroste toetussummade osakaal. Kui 2011. aastal maksti 4450 eurost suuremat toetust 54% juhtudest, siis 2018. ja 2019. aastal 71% ning 2020. aastal 77%. Seejuures moodustasid maksimumsuuruses (4474 eurot) toetused 2011. aastal 50%, aga 2020. aastal 68% kõigist antud toetustest.

Toetuse suurendamise eesmärk on toetada ettevõtlusaktiivsust ja endale töökohta loomist töötute seas, samuti aidata kaasa sellele, et suureneks töökohtade arv ühe toetuse saaja kohta.

Käskkirja § 1 punktiga 9 muudetakse TAT punkti 7.3.2 sõnastust, et ühtlustada seda tööhõiveprogrammi ja TTTS-i sõnastusega. Riigiabi antakse üldise grupierandi määru alusel, kui vähese tähtsusega riigiabi määr on täitunud.

Käskkirja § 1 punktiga 10 muudetakse TAT punkti 7.3.3 sõnastust, et ühtlustada seda tööhõiveprogrammi sõnastusega. Punktis kehtestatakse, et tulenevalt üldise grupierandi määru kehtestatud reeglist ei anta riigiabi ettevõtjale, kellele antud abi on Euroopa Komisjoni eelneva otsusega tunnistanud ebaseaduslikuks ja ühisturuga kokkusobimatuks ning selle otsuse alusel on ettevõtjale esitatud seni täitmata korraldus abi tagasimaksmiseks, välja arvatud juhul, kui abikavaga korvatakse teatavate loodusõnnetuste tekitatud kahju.

Käskkirja § 1 punktiga 11 asendatakse lisa 1 vorm B „TAT eelarve kulukohtade kaupa“ käesoleva käskkirja lisa 1 vormiga B „TAT eelarve kulukohtade kaupa“.

Käskkirja § 2 kohaselt rakendatakse käskkirja alates 01.01.2021.

III. TAT vastavus Euroopa Liidu õigusaktidele

Käskkiri on vastavuses Euroopa Liidu õigusega.

Käskkirja koostamisel on arvestatud järgmiste Euroopa Liidu õigusaktidega:

- 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1303/2013, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta, nähakse ette üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1083/2006;
- 2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1304/2013, mis käsitleb Euroopa Sotsiaalfondi ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1081/2006.

IV. TAT muudatuste mõjud

Käskkirjaga muudetakse soodsamaks ettevõtluse alustamise toetuse ja tasemeõppes osalemise toetuse tingimusi. Ülejäänud on täpsustavad muudatused ja nendega kaasnevad mõjud on väheolulised.

Käesoleva TAT alusel makstakse ettevõtluse alustamise toetust vanaduspensioniealistele või pensionieelses eas töötajatele, mis on väike sihtrühm. Seetõttu on ettevõtluse alustamise toetuse suurenemise mõjul prognoositav lisanduvate taotlejate arv ja täiendav kulu väike.

Mittestatsionaarses õppes õppijatele soodsamatel tingimustel tasemeõppes osalemise mõju hindamisel on lähtutud õppijate arvust ja eeldatud, et toetusega asutakse õppima vahetult pärast põhihariduse või üldkeskhariduse omandamist. Haridus- ja Teadusministeeriumi andmetel õppis 2019/2020. õa-l mittestatsionaarses õppes 9. klassis 397 ja 12. klassis 1645 16-aastast kuni vanaduspensioniealist inimest (s.o potentsiaalsed lõpetajad), sh 30% 12. klassi õpilastest on omandanud põhihariduse seitse või rohkem aastat tagasi (s.o 498 inimest). Haridus- ja Teadusministeeriumi andmetel jätkab pärast põhihariduse omandamist järgmisel õppeaastal kutseõppes 26% ja pärast gümnaasiumihariduse omandamist kutse- või kõrgharidusõppes 63% (s.o 2017.–2019. a keskmine näitaja, kõik õppevormid). Seda arvesse võttes on potentsiaalseid tasemeõppes õpingute jätkajaid 417. Kuna toetust makstakse valitud õppekavadel, hakkab tasemeõppetoetust täiendavalt saama hinnanguliselt ca 40 inimest aastas.

Arvestades, et alates 01.01.2021 on tasemeõppetoetuse suurus ühes kuus riigieelarvega kehtestatud töötutoetuse 31-kordne päevamäär (ehk 50% alampalgast), oleks täiendav kulu 2021. aastal 56 298 eurot.

Andmekaitsealane mõjuhindang

TAT raames osutatakse erinevaid teenuseid väiksema konkurentsivõimega sihtrühmadele, et soodustada nende tööturule jõudmist ja seal püsimist. Teenuseid pakub ja sihtrühmadega tegeleb Eesti Töötukassa, kes on toetuse saaja. Töötukassa töötleb isikuandmeid oma ülesannete täitmiseks ja seaduste alusel. Andmed kogutakse inimestelt endilt või teistest riigi infosüsteemidest. Kõikidele isikuandmetega seotud dokumentidele on kehtestatud juurdepääsupiirang.

Vastavalt struktuuritoetuste seaduse § 24 punktile 7 peab toetuse saaja korraldama osalejate andmekorje. Andmekorje nõuded on täpsustatud Euroopa Komisjoni (EK) juhendites (2014–2020 programmiperioodi Euroopa ühtekuuluvuspoliitika seire ja hindamise Euroopa Sotsiaalfondi juhendmaterjal ning 2014–2020 programmiperioodi Euroopa ühtekuuluvuspoliitika seire ja hindamise Euroopa Sotsiaalfond juhise lisa D – andmete kogumise ja valideerimise praktiline juhis) ning täpsem töökorraldus korraldusasutuse juhendis „Euroopa Sotsiaalfondi tegevustes osalejate andmekorje juhend perioodi 2014–2020 struktuuritoetusi rakendavatele asutustele“. EK andmekorje nõuete täitmiseks kogub toetuse saaja osalejatelt, kellele andmekorje kohustus kohaldub, isikuandmed ulatuses, mis on vajalik registritest andmekorje tegemiseks (isikukood) ning mis ei ole olemasolevatest registritest ammendavalt kättesaadavad vastavalt KA juhendile. Toetuse saaja peab iga tegevuse alguses koondama EK andmekorje nõuete täitmiseks vajalikud osalejate andmed etteantud tabelisse ning edastama osalejate andmed RÜ-le kvartali lõpu seisuga kvartalile järgneva kuu teise nädala lõpuks.

Kuna TAT muudatuse tulemusel muudetakse peamiselt teenuste osutamise tingimusi, siis andmete töötlemises muudatusi ei kaasne ning muudatustel ei ole kehtivale TAT-le täiendavat andmekaitse mõju.

V. TAT muudatuste kinnitamine

TAT muudatused kinnitab sotsiaalminister oma käskkirjaga.

Käskkirja rakendatakse alates 01.01.2021.

VI. TAT muudatuste kooskõlastamine

Eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile ja Riigi Tugiteenuste Keskusele ning arvamuse avaldamiseks Eesti Töötukassale. Rahandusministeerium ja Eesti Töötukassa kooskõlastasid eelnõu märkustega, millega arvestati. Riigi Tugiteenuste Keskus kooskõlastas eelnõu märkusteta vaikimisi.